

บทที่ 2

หนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน

ความหมาย

หนังสือสำหรับเด็ก หรืออาจเรียกเป็นอย่างอื่นต่างกันไปอีก เช่น หนังสืออ่านสำหรับเด็ก หนังสือเยาวชน หนังสืออ่านสำหรับเยาวชน หรือวรรณกรรมสำหรับเด็ก มีผู้ให้ความหมายไว้หลายประการ ดังนี้

กลุ่มจิตต์ พลายเวช (2526 ข : 7) "วรรณกรรมสำหรับเด็ก หมายถึงหนังสือสำหรับเด็กที่เขียนขึ้นในรูปแบบต่าง ๆ กัน มีเนื้อหาสาระและการใช้ภาษาที่ง่าย เหมาะสมกับวัยของเด็ก ซึ่งแบ่งออกได้กว้าง ๆ เป็น 3 วัยด้วยกัน คือ บรมวัยหรือวัยก่อนเรียน วัยประถมศึกษา และวัยก่อนวัยรุ่น"

จาพา มาโนรามา (2523 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) : "หนังสือสำหรับเด็กเป็นสิ่งที่เด็กจะได้ดู ฟัง เรียนรู้ และได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน หนังสือสำหรับเด็กมี 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ นวนิยาย สารคดี และร้อยกรอง"

ชิน เซโฮ (2527 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) : "หนังสือสำหรับเด็กและเยาวชน หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเพื่อการอ่าน ซึ่งเมื่ออ่านแล้วจะก่อให้เกิดความเคลื่อนไหว (ในจิตใจ) เป็นสิ่งซึ่งสร้างความประทับใจ มีพลังจูงใจผู้อ่าน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน"

บันลือ พกษะวัน (2521 : 1) : "วรรณกรรมสำหรับเด็ก เป็นผลงานเกี่ยวกับหนังสือที่มีรูปแบบต่าง ๆ กันที่มุ่งใช้ภาษา เนื้อหาสาระที่ง่าย เหมาะกับวัยเด็กที่จะเข้าใจได้ดี ทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้รับประโยชน์ คือ ฝึกทักษะในการอ่าน ได้แนวความคิดการประพฤติปฏิบัติและได้รับความเพลิดเพลิน"

016692

เปลื้อง ณ นคร (2510 : 51) : "หนังสืออ่านสำหรับเยาวชน หมายถึง หนังสือที่ประดิษฐ์คิดเขียนขึ้นให้เยาวชนอ่านเป็นการเพลิดเพลิน ด้วย เห็นกันว่า หนังสืออ่านเล่นที่เขียนขึ้นสำหรับผู้ใหญ่นั้นไม่เหมาะกับสติปัญญาและความนึกคิดของเยาวชน อย่างไรก็ตามหนังสืออ่านเล่นบางเรื่องก็เขียนขึ้นสำหรับผู้ใหญ่อ่าน แต่เด็กก็อ่านได้เข้าใจ และสนุกสนานก็จัดอยู่ในประเภทหนังสืออ่านสำหรับเยาวชนได้ด้วย"

จากความหมายที่กล่าวมา สรุปได้ว่า หนังสือสำหรับเด็ก หมายถึง หนังสือที่เขียนขึ้นในรูปแบบต่าง ๆ กัน เนื้อหาสาระและการใช้ภาษาง่ายเหมาะสมกับวัยของเด็ก เพื่อให้เด็กได้อ่าน ดู ฟัง มีจุดหมายเพื่อให้เด็กได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินเป็นหลัก

วัยเด็กตอนต้น (Early Childhood) หรือเด็กวัยก่อนเรียนมีการแบ่งช่วงอายุของเด็กวัยนี้แตกต่างกันออกไป แต่สำหรับการวิจัยครั้งนี้เมื่อกล่าวถึงเด็กก่อนวัยเรียน จะหมายถึงเด็กที่มีอายุระหว่าง 3-5 ขวบ เพราะเด็กวัยนี้เป็นเด็กก่อนเข้าเรียนภาคบังคับ (ปรัชญา เวสารัชช์ 2527 : 111)

ดังนั้นเมื่อกล่าวถึง หนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน หมายถึง หนังสือที่เขียนขึ้นในรูปแบบต่าง ๆ มีเนื้อหาสาระและการใช้ภาษาที่เด็กวัย 3-5 ขวบเข้าใจได้ เพื่อให้เด็กได้อ่าน ดู ฟัง และได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน

ประเภทของหนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน

- หนังสือสำหรับเด็กสามารถจำแนกออกได้หลายลักษณะ เช่น
- จำแนกตามลักษณะการเขียน เป็น ร้อยแก้ว ร้อยกรอง
  - จำแนกตามวัตถุประสงค์ของผู้แต่ง เพื่อให้ความบันเทิง และความรู้ เป็นหนังสือบันเทิงคดี และสารคดี
  - จำแนกตามเนื้อหาของหนังสือ เป็นเรื่องพื้นบ้าน เรื่องอ่านเล่นสมัยใหม่

- จำแนกตามคุณค่าที่ทำให้ประสบการณ์ด้านต่าง ๆ แก่เด็ก

การวิจัยครั้งนี้ จะแบ่งหนังสือสำหรับเด็กออกตามคุณค่าที่ทำให้ประสบการณ์ด้านต่าง ๆ แก่เด็กก่อนวัยเรียน เพราะเด็กวัยนี้ยังมีประสบการณ์ต่าง ๆ น้อย การแบ่งหนังสือสำหรับเด็กตามลักษณะนี้แบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ หนังสือที่ทำให้ประสบการณ์ด้านภาษา หนังสือที่ทำให้ประสบการณ์ด้านจำนวน และหนังสือที่ทำให้ประสบการณ์และความรู้รอบตัว. (กลุ่มจิตต์ พลายเวช 2526 ข : 24) มีรายละเอียดดังนี้

1. หนังสือที่ทำให้ประสบการณ์ด้านภาษา แบ่งออกเป็น

1.1 หนังสือที่แสดงตัวพยัญชนะ หนังสือประเภทนี้ของไทยเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า หนังสือ ก.ไก่ ส่วนของต่างประเทศคือ หนังสือ ABC เป็นหนังสือที่แสดงตัวพยัญชนะให้เด็กรู้จักและมีประสบการณ์ด้านภาษา ในอดีตหนังสือประเภทนี้ของต่างประเทศได้สอดแทรกบทสอนศีลธรรมแก่เด็กไว้ และการหัดอ่านของเด็กก็เป็นการหัดอ่านโดยท่องจำพยัญชนะแต่ละตัว คำบรรยายประกอบเป็นคำคล้องจองเพื่อให้จำง่ายขึ้น แต่ปัจจุบันการหัดอ่านของเด็กไม่ได้เป็นการท่องจำ เด็กจะหัดอ่านเป็นคำ ๆ โดยไม่ต้องสะกดทีละตัวอย่างแต่ก่อน (กลุ่มจิตต์ พลายเวช 2526 ก : 87) ซึ่งเป็นไปตามหลักการพื้นฐานสำคัญในการสอนให้เด็กเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่ต้องเริ่มต้นด้วยความรู้ที่เราารู้จริงแล้ว จึงสอนในเรื่องที่ยังไม่รู้หรือเรื่องใหม่ และท้ายที่สุดคือเรื่องที่เป็นมโนภาพหรือความคิด การสอนให้เด็กอ่านหรือท่องพยัญชนะทีละตัว ก.ข.ค...ฯ เป็นเรื่องยากเพราะพยัญชนะเป็นสัญลักษณ์ที่มนุษย์คิดขึ้น เป็นเรื่องนามธรรม เด็กจับต้องไม่ได้ แตกต่างจากการให้เด็กหัดอ่าน เป็นคำ ๆ เช่น กล้วย ขนม เด็กจะเข้าใจคำเหล่านี้ได้ง่าย เพราะ กล้วย ขนม เป็นสิ่งที่เด็กเห็น จับต้องได้และคุ้นเคย ดังนั้นเด็กในวัยก่อนเรียนจึงเรียนหนังสือโดยฟังเป็นคำ ๆ ได้ง่ายกว่าการอ่านตัวหนังสือ คือพยัญชนะและสระ (คอมแมน 2530 : 121-123)

หนังสือ ก.ไก่ ของไทยมีผู้จัดทำขึ้นมาหลายเล่ม ลักษณะของคำที่ใช้ประกอบตัวพยัญชนะเป็นคำคล้องจอง มีภาพประกอบสวยงาม เช่น แบบเรียน ก.

ไก่ ของประดอง เอี่ยมสาอางค์ (2529) ก.ไก่คณหนู โดยพรจันทร์ จันทวิมล (2528) เป็นต้น แต่คำคล้องจองที่รู้จักกันดีมาตลอด ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง คือ ก.เอ๋ย ก ไก่ ข.ไข่ในเล้า ข.ขวดของเรา ค.ควายเข้านา...สำหรับหนังสือ ABC ของต่างประเทศจัดทำในรูปแบบต่าง ๆ กัน ได้แก่ หนังสือภาพประกอบพยัญชนะแต่ละตัว เช่น หนังสือ ABC ของ Brian Wildsmith (1961) ABC of Things ของ Helen Oxenbury (1972) หนังสือที่ใช้คำบรรยายประกอบภาพด้วยประโยคที่คล้องจองกันอย่างง่าย ๆ เช่น Ape in a Cape ของ Fritzy Eichenbery บางเล่มมีการแทรกการทายปัญหา เช่น หนังสือ The Alphabet Tale ของ Jan Garten (1964) และนอกจากนี้ยังมีการจัดทำหนังสือประเภทนี้ในรูปของนิทานง่าย ๆ ด้วยเช่น ABC Bunny ของ Wanda Gag (1953) เป็นต้น

หนังสือ ก.ไก่ หรือหนังสือ ABC นอกจากจะสอนให้เด็กรู้จักตัวพยัญชนะแล้ว บางเล่มยังเป็นหนังสือที่ทำให้ความคิดรวบยอดในเรื่องต่าง ๆ แก่เด็กด้วย

1.2 หนังสือร้อยกรองสำหรับเด็กเล็ก หรือ Nursery Rhymes เป็นหนังสือสำหรับเด็กประเภทบทกลอนอย่างง่าย ๆ ได้แก่ บทกลอนกล่อมเด็ก บทเพลงเด็ก เพลงประกอบการเล่นของเด็ก และบทกลอนสำหรับเด็กสมัยใหม่ (สุพิศรา ชุมเกตุ 2522 : 75,87) ดังมีรายละเอียดดังนี้ คือ

1.2.1 บทกล่อมเด็กและบทเพลงเด็ก เป็นบทกลอนสำหรับใช้ท่องหรือร้อง ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง ส่วนนาหนักไม่ค้อยมีเนื้อหาเป็นเรื่องเป็นราว มุ่งให้สัมผัสและจังหวะคล้องจองกันเป็นเกณฑ์ แต่ก็มีบางบทที่มีเนื้อหาสั่งสอนอบรมให้ประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี บทกลอนประเภทนี้แยกได้เป็น 3 ลักษณะคือ

1.2.1.1 บทกลอนที่ไม่มีสาระ เช่น

ดารอดบอดแล้ง

ผัวนางแมงดา

หกหล่มหกหลุก

ผัวยายตุ๊กตา (หอพระสมุทวชิรญาณ 2464 :

1.2.1.2 บทกลอนที่มีสาระ เช่น

กุก ๆ วก เลี้ยงลูกจนใหญ่ ไม่มีนมให้ลูกกิน
ลูกร้องเจี๊ยก ๆ แม่ก็เรียกไปคู้ดิน ทามาหากิน

ตามประสาไก่เอย (หอพระสมุดวชิรญาณ 2464 : 28)

1.2.1.3 บทกลอนประเภทไม่รู้จบ บทกลอน

ประเภทนี้จะมีสัมผัสคล้องจองกันระหว่างวรรคแรกกับวรรคสุดท้าย ทำให้ว่าติดต่อกันไปได้เรื่อย ๆ โดยไม่รู้จบ เช่น

ไปก็ไป ไปเกี่ยวหญ้าไซหญ้าปล้อง

ไปสองคนพี่น้อง ไปเกี่ยวหญ้าปล้องหญ้าไซ (วาสนา เกตุภาค 2521

: 146)

1.2.2 เพลงประกอบการเล่นของเด็ก หรือบทกลอน

สำหรับร้องประกอบการเล่นของเด็ก เป็นบทกลอนสั้น ๆ ประกอบการเล่นง่าย ๆ เช่น

จ้าจี้จ้าจวด เอาลูกไปบวช กิ่งวัดถึงวา

ครั้นลืกออกมา ลัพพะลุ่นจุนจู้ (หอพระสมุดวชิรญาณ 2464 : 38)

1.2.3 บทกลอนสำหรับเด็กสมัยใหม่ มีผู้เขียนในรูปของ

กลอนบทดอกสร้อย และบทกลอนง่าย ๆ ซึ่งระบุปะนี๊ นาคทรพ (2523 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้เสนอวิธีการเกี่ยวกับการใช้ภาษาในการเขียนร้อยกรองสำหรับเด็ก สรุปได้ดังนี้

(1) ใช้คำง่าย ได้แก่ คำไทยหนึ่งหรือสองพยางค์ คำประสมสองหรือสามพยางค์ คำซ้อนสองพยางค์ คำซ้ำ และคำที่มีความถี่ในการใช้สูง จะช่วยให้เด็กเข้าใจความหมายได้ทันที

(2) ความหมายเด่น หมายถึง ความหมายของคำและความหมายของเนื้อความในบทร้อยกรอง บทร้อยกรองแต่ละบทควรใช้คำที่มีความหมายเด่นชัด เข้าใจได้ทันที และควรเรียงคำเป็นเนื้อความที่เข้าใจง่าย ไม่สับสนและไม่กำกวม

(3) เล่นเสียงลาก มีการใช้ถ้อยคำที่มีเสียงวรรณยุกต์ต่าง ๆ หลายเสียงสลับกัน และมีจังหวะในการออกเสียงเพื่อให้บทร้อย

กรองมีเสียงไพเราะและจังหวะชวนสนุก

(4) ผากข้อคิด ร้อยกรองบางบทอาจผากข้อคิดเล็ก ๆ น้อย ที่จะมีคุณค่าทางใจให้แก่เด็กได้ เช่น ข้อคิดในการเอื้อเฟื้อพ่อแม่ ความซื่อสัตย์

(5) จูงจิตเพลิน คือทำให้เด็กเกิดความบันเทิงใจ หรือเพลิดเพลินด้วยการอ่านบทร้อยกรอง

ตัวอย่างบทกลอนสมัยใหม่สำหรับเด็ก เช่น

ฝนตกแดดออก	นกกระจอกแปลงใจ
โผผินบินไป	ไม่รู้เห็นทาง
ไปพบมะพร้าว	นกหนาวครวญคราง
พื้มะพร้าวใจกว้าง	ขอพักสักวัน
ฝนตกแดดออก	นกกระจอกพักผ่อน
พอลายเหนื่อยอ่อน	บินจรผายผัน
ขอบใจพื้มะพร้าว	ถึงคราวช่วยกัน
น้ำใจผูกพัน	ไม่ลืมบุญคุณ (ระ ษะ ปะ นิย์ นาคทรพร

2523 : ไม่ปรากฏเลขหน้า)

ส่วนร้อยกรองสำหรับเด็กของต่างประเทศที่รู้จักกันแพร่หลาย คือ Mother Goose เป็นบทร้อยกรองสั้น ๆ สำหรับเด็ก มีเนื้อหาในลักษณะกล่อมปลอบและก่อให้เกิดความเพลิดเพลิน Mother Goose เป็นบทร้อยกรองที่เหมาะสมสำหรับเด็ก 3-5 ขวบมากที่สุด เพราะ (ม.ล.จ้อย นันทิวชิรินทร์ 2512 : 96-98)

1. จังหวะก้อยคำ ท่วงทำนองของบทกลอนร่าเริง ก่อให้เกิดภาพพจน์
2. มีคุณค่าในอรรถกวี สอนให้เด็กได้รับรู้และมีประสบการณ์ถึงความสละสลวยของบทร้อยกรอง
3. มีการเล่นคำ เล่นอักษรซ้ำ ๆ กัน บางบทเล่นคำแบบลื่นพันกัน ออกเสียงยากซึ่งเด็ก ๆ ชอบ

4. มีบทเล่นต่าง ๆ ที่เด็กใช้ร้องประกอบการเล่นได้
5. เนื้อเรื่องสั้น ๆ จบในตัว ตรงกับความสนใจและประสบการณ์ของเด็ก
6. ตัวละครมีมากมายและแตกต่างกันออกไป ตั้งแต่บุคคลที่เป็นเด็กเล็ก ๆ ผู้ใหญ่และสัตว์ต่าง ๆ
7. มีความสนุกสนานขบขันแทรกอยู่ในรูปต่าง ๆ ได้แก่ การใช้ภาษา ความประหลาดเหลือเชื่อที่เกิดขึ้นในเรื่องความเฉลียวฉลาดของตัวละครที่แสดงปฏิภาณในการโต้ตอบ และมีปัญหาอะไรเอ่ยซึ่งเด็ก ๆ ชอบ เป็นต้น

2. หนังสือที่ให้ประสบการณ์ด้านจำนวน เป็นหนังสือประเภทที่สอนให้เด็กรู้จักตัวเลขและหัตถ์นับจำนวนซึ่งเป็นพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ เด็กก่อนวัยเรียนจะเริ่มเรียนรู้ในการแยกแยะความแตกต่างระหว่างจำนวนที่ใหญ่กว่า และเล็กกว่าของวัตถุ เรียนรู้การจัดกลุ่มของเล่น ออกเป็นจำนวนต่าง ๆ แต่เด็กก็ยังไม่เข้าใจความหมายของจำนวนเหล่านั้น

หนังสือหัตถ์นับสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนส่วนใหญ่จะเริ่มสอนเด็กด้วยตัวเลขง่าย ๆ ได้แก่ 1-10 หรือ 1-20 โดยแสดงจำนวนสิ่งของด้วยภาพตามตัวเลขนั้น ๆ เมื่อเด็กรู้จักตัวเลขดีแล้วจึงสอนให้หัตถ์นับด้วยวิธีการที่ยากขึ้น คือหัตถ์นับด้วยนิทานประกอบตัวเลข ตัวอย่างหนังสือหัตถ์นับ เช่น ลิปสหาย ของ ประชุมพร สุวรรณตรา (2527) ให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการนับเลขจำนวน 1-10 โดยผูกเรื่องให้มีสัตว์ 10 ตัวเป็นเพื่อนกัน สัตว์ทั้ง 10 ตัวต้องการลงมาร่วมงานรื่นเริงวันเด็กในหมู่บ้าน จึงชักชวนกันมาที่หน้าผาและปรึกษากันว่าจะหาวิธีอย่างไรลงมาร่วมสนุกกับเด็ก ๆ ได้ ในที่สุดสัตว์แต่ละตัวได้วิธีนั้นมาในกระเช้าและใช้ลูกโป่งจำนวนน้อยตามลำดับ เช่น หนูลงมาเป็นลำดับที่ 1 ใช้ลูกโป่งผูกกระเช้า 1 ใบ เป็นต้น หนังสือเรื่องนี้ได้รับรางวัลชมเชยหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่านประจำปี 2527 จากการประกวดหนังสือสำหรับเด็กของคณะกรรมการพัฒนาหนังสือในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ

หนังสือหัตถ์นับสำหรับเด็กมีสิ่งสำคัญที่ควรคำนึงถึง ได้แก่ ความชัดเจนจำนวนภาพ ที่แสดงประกอบตัวเลขต้องชัดเจน สอดคล้องกัน สิ่งของที่แสดง

ประกอบตัวเลขควรเป็นสิ่งที่เด็กรู้จักคุ้นเคย หลีกเลี่ยงการแสดงสิ่งของหลาย ๆ อย่างไว้หน้าหน้าเดียวกัน เพราะอาจจะเกิดความสับสนในการนับ เช่น แสดงด้วยภาพนก 7 ตัว ไม่ควรตกแต่งด้วยภาพสัตว์ แมลง หรือสิ่งของอื่น ๆ การวางภาพและการออกแบบแต่ละหน้าในหนังสือหัดนับจำนวนสำหรับเด็กเล็ก ควรมีการเว้นว่างมาก ๆ เพื่อเด็กจะได้เห็นภาพได้ชัดเจน (กลุ่มจิตต์ พลายเวช 2526 ก : 92)

3. หนังสือที่ห้ประสบการณ์และความรู้รอบตัว หนังสือประเภทนี้ตรงกับภาษาอังกฤษว่า concept book คำว่า concept เรียกเป็นภาษาไทยได้หลายอย่าง เช่น มโนคติ มโนภาพ มโนทัศน์ สังกัป์ หรือความคิดรวบยอด เป็นต้น (กลุ่มจิตต์ พลายเวช 2526 ข : 28) concept หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในแนวรวม ๆ แนวคิดหรือความคิดรวบยอดนี้อาจเป็นในรูปของนามธรรม (abstract) ก็ได้ (จรินทร์ ธาณรัตน์ 2517 : 41)

หนังสือที่ห้ประสบการณ์และความรู้รอบตัวจะช่วยให้เด็กได้มีวิวัฒนาการในทางความคิดรวบยอดด้านต่าง ๆ และสนองความใคร่รู้ของเด็กได้อย่างดี เด็กเล็กจะได้ความคิดรวบยอดในด้านต่าง ๆ เช่น เรื่องกาลเวลา สี ขนาด เป็นต้น สิ่งเหล่านี้บางอย่างก็แสดงให้เห็นให้เด็กเข้าใจได้ด้วยวัตถุสิ่งของที่เด็กมองเห็น และจับต้องได้ (กลุ่มจิตต์ พลายเวช 2526 ก : 94) เช่น หนังสือของประชุมพร สุวรรณตรา เรื่อง สูง-เตี้ย (2525) อธิบายให้เด็กเข้าใจเรื่องความสูง ความเตี้ย โดยใช้ภาพแสดงเปรียบเทียบให้เด็กเห็นว่าสิ่งหนึ่งสูงกว่าอีกสิ่งหนึ่ง และอีกสิ่งหนึ่งเตี้ยกว่าสิ่งหนึ่ง เรื่อง ซ้าย-ขวา (2526) แสดงภาพ 2 ภาพและบอกว่าภาพใดอยู่ด้านซ้าย ภาพใดอยู่ด้านขวา หนังสือทั้ง 2 เรื่องได้รับรางวัลชมเชยจากการประกวดหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน ในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ พ.ศ. 2525 และ 2526 ตามลำดับ มโนคติที่เป็นนามธรรม เช่น เรื่องความรัก ความซื่อสัตย์ เป็นเรื่องค่อนข้างยากที่จะอธิบายให้เด็กเล็กเข้าใจ

หนังสือเด็กที่ห้ประสบการณ์และความรู้รอบตัวแก่เด็กมีแนวการเขียนก้ำกึ่งระหว่างสารคดีกับบันเทิงคดี (กลุ่มจิตต์ พลายเวช 2526 ข :

243) ให้ความรู้อย่างง่าย ๆ และให้ความสนุกสนานไปพร้อม ๆ กัน บางเรื่อง มีลักษณะเป็นหนังสือนิทานประกอบภาพ (Picture Story books) ซึ่งเหมาะสำหรับจะนำมาใช้เล่า หรืออ่านดัง ๆ ให้นักเล็กฟังและดูภาพพร้อม ๆ กันไป ภาพในเรื่องควรมีความเคลื่อนไหว มีชีวิตชีวา และถูกต้องตามเนื้อเรื่องเค้าโครงเรื่องควรเป็นเรื่องง่าย ๆ ใกล้เคียงตัวเด็ก มีโครงสร้างของเรื่องที่เหมาะสม คือมีการเริ่มต้น มีปัญหาและการแก้ปัญหา หรือเสนอเหตุการณ์ที่จะช่วยแก้ปัญหา เสริมทักษะ หรือประสบการณ์ด้านต่าง ๆ และจบลงด้วยดี หนังสือนิทานประกอบภาพ นอกจากให้ความสนุกสนานแล้วยังช่วยขยายความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ แก่เด็กให้กว้างขวางและลึกซึ้งขึ้นอีกด้วย (กลุ่มจิตต์ พลายเวช 2526 ก : 96)

ประโยชน์ของหนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน

ประโยชน์ของหนังสือสำหรับเด็กมีมากมาย แต่กล่าวโดยรวม ๆ ได้ว่า หนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนมีประโยชน์ต่อเด็กในด้านต่าง ๆ ได้แก่ เป็นเครื่องมือช่วยเสริมสร้างพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาสนองความต้องการพื้นฐานตามธรรมชาติของเด็กและเตรียมความพร้อมในการอ่านของเด็ก (กลุ่มจิตต์ พลายเวช 2526 ข : 8) ซึ่งจำแนกละเอียดได้ดังนี้

1. เป็นเครื่องมือช่วยเสริมสร้างพัฒนาการทั้ง 4 ด้านให้แก่เด็กก่อนวัยเรียน ได้แก่

1.1 ด้านร่างกาย เนื่องจากเด็กในวัยนี้มีความสามารถทางร่างกายเพิ่มขึ้นจากวัยทารก ซึ่งแยกพฤติกรรมของเด็กแต่ละขวบได้ดังนี้

- อายุ 3 ขวบ ชอบทำกิจกรรมออกกำลังกล้ามเนื้อ แขน ขา นิ้วมือ นิ้วเท้า สามารถลากเส้นได้ดี ชอบสร้างหอคอยโดยใช้แท่งลูกบาศก์ ชอบกระโดดและวิ่ง

- อายุ 4 ขวบ วิ่งกระโดดได้ดีขึ้น สามารถช่วยตัวเองได้ ตัดกระดาษ ผูกเชือกกรองเท้า ทานข้าวด้วยตนเอง เป็นต้น

- อายุ 5 ขวบ สามารถควบคุมกิจกรรมของร่างกายได้ดี ทรงตัวได้ดี รมัดระวังในการเล่น การโดดได้ดี การเคลื่อนไหวของร่างกายส่วนต่าง ๆ ประสานงานกันได้ดีสามารถใช้แปรง ๆ ฟัน หวีลม ล้างหน้า ช่วยตัวเองได้มากยิ่งขึ้น

หนังสือสำหรับเด็กประเภทที่ควรนำมาใช้ประกอบกิจกรรมการเล่น ได้แก่ บทเด็กเล่นที่ช่วยให้เด็กเคลื่อนไหว และใช้กล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ เช่น ก้ามมือ แล้วคลายตามจังหวะกลอน "จับปูคา" คบมือตามจังหวะ "คบบมือแปะ ๆ" "โงกเงกเอย" (กลุ่มจิตต์ พลายเวช 2526 ก : 76) บทเด็กเล่นที่ให้เด็กกระโดดไปพร้อม ๆ กับร้องเพลงประกอบ หนังสืออ่านเล่นสมัยใหม่สามารถช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านนี้แก่เด็กได้

1.2 ด้านอารมณ์ อารมณ์โดยทั่วไปของเด็กวัยนี้ ได้แก่

- ความโกรธ จะเริ่มมีกับเด็กในวัย 6 เดือน และมีอัตราความโกรธสูงขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงวัยก่อนเข้าเรียน เด็กในวัยนี้จะเกิดการเรียนรู้ว่า วิธีเอาชนะที่เร็วและง่ายที่สุด คือ การแสดงอาการโกรธ เด็กจะโกรธเมื่อถูกขัดใจ หรือจะโกรธตัวเองเมื่อตัวเองทำอะไรไม่ได้ผล หรือไม่ได้ดังใจ เด็กจะแสดงอาการโกรธโดยการร้องไห้ ร้องกรี๊ด กระตืบเท้า เตะ กระโดด ทูบตี แกล้งทำเป็นเจ็บปวด เป็นต้น (ศรัณย์ ดาริสุข 2525 : 110)

- ความหวาดกลัว เด็กวัยนี้มีความหวาดกลัวมากกว่าวัยทารก เพราะสติปัญญาของเด็กพัฒนาขึ้นและสามารถมองเห็นอันตรายที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเอง ความกลัวส่วนใหญ่เกิดขึ้นเมื่อเด็กไปพบสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่เขาไม่เคยพบมาก่อน มักเป็นความกลัวต่อสิ่งภายนอก เมื่อเด็กโตขึ้นได้เรียนรู้ รู้จักเข้าใจ และได้ใกล้ชิดสิ่งเหล่านี้ ความหวาดกลัวก็จะค่อย ๆ หายไป (ศรัณย์ ดาริสุข 2525 : 110)

- ความอิจฉาริษยา เกิดขึ้นเป็นปกติ และมีมากกับเด็กอายุระหว่าง 2-5 ขวบ ความอิจฉาริษยาเป็นความโกรธ หรือความขุ่นเคืองที่เด็กมีต่อบุคคลที่เขารัก ตามทฤษฎีของ فروยด์ มีว่า เด็กมีความรู้สึกและต้องการเป็นเจ้าของบิดาหรือมารดาที่เป็นเพศตรงข้ามกับเด็ก ความอิจฉาริษยามักเกิดขึ้นกับเด็กชายที่มีต่อพ่อ เนื่องจากเด็กชายมีความรู้สึกรักแม่และอยากอยู่ใกล้ชิด

แม่ตลอดเวลา ครั้นเมื่อเห็นแม่แบ่งความรักความสนใจไปที่พ่อ ก็เกิดความรู้สึกอิจฉาริษยา นักจิตวิทยาพบว่า พี่น้องที่อิจฉาริษยากันมากก็คือเพศเดียวกัน พี่น้องที่อายุแตกต่างกันมากมักไม่ค่อยอิจฉากัน (ศรีเรือน แก้วกังวาล 2518 : 117)

- ความอยากรู้อยากเห็น เด็กก่อนวัยเรียนได้รับสมญาว่า วัยช่างซัก (Questioning Age) (ศรีเรือน แก้วกังวาล 2530 : 96) เด็กวัยนี้มีความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ มากมาย ดังจะเห็นได้จาก การที่เด็ก ๆ ถามคำถามอยู่ตลอดเวลา ที่สนใจของพ่อแม่ต่อความอยากรู้อยากเห็นของเด็กจะมีความสำคัญมาก พ่อแม่ควรจะตอบสนองความอยากรู้อยากเห็น ด้วยคำตอบที่สั้น ๆ ง่าย ๆ ที่เด็กจะเข้าใจได้ (พยอม อิงศตานุวัฒน์ 2521 : 68)

- ความรักเป็นอารมณ์ชนิดหนึ่งที่เกิดขึ้นกับเด็กทุกคน เด็กอายุ 2 ขวบ จะเริ่มรักตัวเอง รักบุคคล รักสิ่งของ เครื่องเล่นและสัตว์เลี้ยง อายุ 4 ขวบขึ้นไป เด็กจะติดเพื่อน รักเพื่อน เด็กที่ไม่ได้รับความรักใคร่เอ็นดูจากบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลภายนอกมักเป็นคนเห็นแก่ตัว (จันทมาศ ชื่นบุญ 2515 : 121)

หนังสือสำหรับเด็กที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการปรับปรุงแก้ไขความเป็นคนเจ้าอารมณ์ จะสามารถช่วยแก้ปัญหาอารมณ์ด้านต่าง ๆ ของเด็กได้ เช่น ช่วยให้ผู้รู้สึกปลอดภัย ขจัดความกลัวต่าง ๆ ช่วยให้หายกลัวความกว้างใหญ่ไพศาล มีความมั่นใจในตนเอง จะทำให้เด็กมีพัฒนาการทางอารมณ์ดีขึ้น

1.3 ด้านสังคม เด็กก่อนวัยเรียนมีสังคมกว้างขวางขึ้น แทนที่เด็กจะติดพ่อแม่อย่างแต่ก่อนจะกลายเป็นติดเพื่อนและบุคคลที่ไม่ได้เป็นสมาชิกในครอบครัว เด็กวัยนี้มักจะต้องการให้ผู้อื่นสนใจตนมากกว่าสนใจผู้อื่น (Self-Center) ยังไม่มีประสบการณ์สังคม ยังไม่รู้จักรอมชอม ยังไม่รู้จักรักการให้และการรับ เราจะพบเด็กทะเลาะเบาะแว้งกันบ่อย ๆ แต่ไม่นานเด็กจะกลับคืนดีกันเป็นปกติ ฉะนั้นเด็กในวัยนี้ควรจะได้รับ การฝึกอบรมประสบการณ์เบื้องต้นที่จำเป็น สำหรับการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมหรือของกลุ่มต่อไป (ศรัณย์ คาริสุข 2525 : 113)

เด็กก่อนวัยเรียนจะเล่นสมมติ (Imaginative Play) ซึ่งเป็นการเล่นเลียนแบบชีวิตจริง เช่น เล่นขายของ เล่นเป็นแม่ เล่นเลียนบทละครที่ดู

จากโทรทัศน์ ภาพยนตร์ การเล่นนอกจากจะช่วยเสริมสร้างพัฒนาการด้านสังคม
แก่เด็กแล้ว ยังช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสติปัญญา ด้านร่างกาย ตลอดจนพื้น
ฐานของความสนใจเมื่อเด็กเติบโตขึ้นอีกด้วย (ศรัณย์ คาริสุข 2525 :
113-114.)

ประสบการณ์ทางสังคมของเด็กก่อนวัยเรียน จะเป็นการวางรากฐาน
อย่างสำคัญต่อการเข้าสังคมของเด็กในวัยต่อ ๆ ไป ลักษณะพฤติกรรมทางสังคม
บางรูปแบบของเด็กวัยนี้ เช่น

- ความร่วมมือ เด็กเล็ก ๆ มักนึกถึงตัวเองเป็นสำคัญ เมื่อ
เด็กมีอายุ 3 ขวบ เด็กจะเริ่มให้ความร่วมมือกับคนอื่นได้ และจะให้ความ
ร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้นเป็นระยะเวลาที่นานขึ้นตามระดับอายุของเด็ก
ในระยะนี้จึง เป็นระยะที่สำคัญมากสำหรับการปลูกฝังพฤติกรรมสังคมรูปนี้ให้เกิดมี
ขึ้นแก่เด็ก (จันทมาศ ชื่นบุญ และคณะ 2515 : 103)

- การเป็นผู้นำเด็กวัยนี้ได้รับการฝึกฝนให้ยำเกรงและเชื่อฟังผู้
ใหญ่ ผู้ใหญ่ในสายตาของเด็กก็คือ บุคคลที่มีรูปร่างใหญ่โตกว่าตน จากความคิดอัน
นี้ เด็กจะนับถือผู้นำซึ่งเป็นผู้ที่มีรูปร่างสูงใหญ่ มีสติปัญญาสูง และมีอายุมากกว่าคน
อื่น ๆ ในกลุ่ม เด็กที่เป็นผู้นำในวัยนี้ ส่วนมากเป็นหัวหน้าที่เกรี้ยวกราดไม่ค่อย
คำนึงถึงความต้องการของผู้อื่น ชอบบังคับและขู่เข็ญให้เด็กอื่นปฏิบัติตามที่เขาต้อง
การ (ศรัณย์ คาริสุข 2525 : 115)

- ความดื้อรั้น เกิดขึ้นเป็นปกติกับเด็กอายุ 2-3 ขวบและจะ
พัฒนาขึ้นลงสุดขีดเมื่ออายุ 3-4 ขวบ เด็กจะแสดงความดื้อรั้นในการใช้คำพูด
หรือเงียบไม่โต้ตอบ ทำเป็นไม่ได้ยิน หรือไม่เข้าใจคำขอร้อง ไม่เอาใจใส่
กิจวัตรประจำวัน หรือปฏิบัติอย่างเชื่องช้า เป็นต้น (ศรัณย์ คาริสุข 2525 :
114)

- การก้าวร้าวรุกราน เด็กจะแสดงความก้าวร้าวโดยการร้อง
ไห้ อาจสู้ด้วยกำลังและคำพูด หลีกหนีและข้างพ้อง เด็กวัย 3 ขวบเป็นวัยที่ชอบ
ทะเลาะ เบาะแว้งกันมากที่สุด พฤติกรรมที่แสดงออกในการทะเลาะก็เหมือนกับ
การโกรธ คือ ร้องกรี๊ด ร้องไห้ หุ่ตี เตะ และกัด (ศรัณย์ คาริสุข 2525 :
114)

- การยอมรับจากสังคม เด็กวัย 3-5 ขวบต้องการยอมรับจาก
ผู้ใหญ่มากกว่าการยอมรับจากเด็กวัยเดียวกัน (ศรีณย์ คาริสุข 2525 : 114)

หนังสือเกี่ยวกับโรงเรียน ครู และเพื่อน รวมทั้งหนังสือที่ให้ประสพ
การณ์เกี่ยวกับการให้ การรับ การรอคอย และกฎเกณฑ์ข้อบังคับอย่างง่าย ๆ
ของสังคม จะนำเด็กไปสู่การรู้จักรับผิดชอบ รู้จักหน้าที่ของตนเอง และเป็นเด็กดี
มีระเบียบวินัยเป็นที่ยอมรับของสังคม (กลุ่มจิตต์ พลายเวช 2526 ข : 8)

1.4 ด้านสติปัญญา. พัฒนาการด้านนี้ของเด็กก่อนวัยเรียน ได้แก่

- ความจำ Arnold L. Gesell พบว่าเด็กอายุ 4 ขวบมี
ความสามารถจำและพูดตามประโยคยาวประมาณ 13-14 พยางค์ (อ้างถึงใน
ประยูรศรี สุษะสุนานนท์ มปป : 76) และเด็กวัยนี้ส่วนใหญ่จะจำสิ่งที่เขาชอบ
ได้นานวัน มีเด็กเพียงไม่กี่คนที่จำได้เป็นเวลานานถึง 21-29 วัน (สุพล บุญ
ทรง 2523 : 85)

- ความคิดรวบยอดและการรับรู้ เด็กก่อนวัยเรียนมีความรู้เกี่ยว
กับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบกาย เช่น สัตว์เลี้ยง สิ่งของรอบ ๆ กายที่มีประสบการณ์
สี ผลไม้ ดอกไม้ ฯลฯ ได้ดี และมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ เช่น
ความคิดรวบยอดเรื่องเวลา ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับจำนวน เป็นต้น (ประยูรศรี
สุษะสุนานนท์ มปป : 76)

- การแก้ปัญหา เด็กสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งง่าย ๆ เช่น
ขนาด รูปทรง สี ระยะทาง เป็นต้น เช่น เด็กสามารถบอกความแตกต่างของ
วัตถุที่มีความยาวแตกต่างกันได้ (ประยูรศรี สุษะสุนานนท์ มปป : 77)

พัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กก่อนวัยเรียน สามารถแยกตามอายุได้
ดังนี้ (ศรีณย์ คาริสุข มปป : 115)

- อายุ 3 ขวบ

ร้องเพลงได้

นับได้ถูกต้องถึง 10

บอกชื่อภาพที่เคยเห็นบ่อย ๆ ได้ 8 รูป

ทาลงตามคำสั่งได้

บอกสีได้ถูกต้องอย่างน้อย 1 สี

เริ่มเล่นกับคนอื่นเข้าใจได้

ชอบถามคำถามอยู่ตลอดเวลา

- อายุ 4 ขวบ

ชอบถามคำถาม

สามารถบอกความแตกต่างของวัตถุ 2 อย่างที่มีความยาวต่าง

กันได้

ทำตามคำสั่งได้

เล่นตุ๊กตาโดยสมมติตัวเป็นพ่อแม่

- อายุ 5 ขวบ

บอกอายุตัวเองได้

รู้ความแตกต่างของเข้าและบ่า

ทำตามคำสั่ง 3 คำสั่งได้

พูดเก่ง รู้จักมากมาย การถามคำถามหรือตอบคำถามทำได้

ตรงกับความหมาย

หนังสือสำหรับเด็กที่ให้ความรู้และความคิดรวบยอดเรื่องต่าง ๆ ย่อมเป็นหนังสือที่มีประโยชน์ต่อเด็กในการช่วยเสริมสร้างพัฒนาการด้านสติปัญญาแก่เด็กได้เป็นอย่างดี

2. สนองความต้องการพื้นฐานตามธรรมชาติของเด็ก May Hill Arbuthnot และ Zena Sutherland (อ้างถึงใน กลุ่มจิตต์ พลายเวช 2526 ข : 10-11) ได้กำหนดความต้องการพื้นฐานตามธรรมชาติของเด็กไว้ 7 ประการคือ

2.1 ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย การได้รับความอบอุ่นจากพ่อแม่ ความเอาใจใส่ ความมั่นคง ความปลอดภัย ความสุขสบายต่าง ๆ

2.2 ความต้องการความรัก และได้รับความรักจากคนอื่น ๆ เช่น รักพ่อแม่ ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง สัตว์เลี้ยงของ และความต้องการความรักจากคนเหล่านั้นด้วย

2.3 ความต้องการแสดงความเป็นเจ้าของในสิ่งต่าง ๆ เช่น พ่อแม่ สิ่งของ เพื่อน สัตว์เลี้ยง

2.4 ความต้องการความสำเร็จ เมื่อเด็กทำอะไรประสบผลสำเร็จจะเกิดความภาคภูมิใจ

2.5 ความต้องการความเปลี่ยนแปลง เด็กต้องการความอิสระ ต้องการเปลี่ยนแปลงจากชีวิตที่ซ้ำซากจำเจ ก่อให้เกิดความเบื่อหน่าย

2.6 ความต้องการที่จะรู้ หรือความอยากรู้อยากเห็น

2.7 ความต้องการความสวยงาม และความเป็นระเบียบ เป็นความต้องการในสิ่งอันเป็นสุนทรีย์ที่ทำให้ความอึดอ้อม และจรรโลงใจ

Roy Eugene Toothaker (อ้างถึงใน กลุ่มจิตต์ พลายเวช 2526 ข : 11-13) กล่าวว่าเด็กอายุ 4-14 ปีมีความอยากรู้อยากเห็นสิ่งต่าง ๆ คือ

1. ความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับตัวเอง
2. ความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับธรรมชาติ
3. ความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับผู้คนและสถานที่ต่าง ๆ
4. ความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับเครื่องจักร

5. ความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับข้อเท็จจริงและการพิสูจน์ข้อเท็จจริง

6. ความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับมนุษย์ว่ามีชีวิตอยู่เพื่ออะไร

7. ความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในสังคม

8. ความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ใช้

ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

9. ความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับ โลกสมมติ

10. ความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับโลกที่เด็กไม่รู้จัก

3. เตรียมความพร้อมในการอ่านของเด็ก ความพร้อมคือ ความรู้ลึกที่เต็มใจจะรับหรือกระทำต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความพร้อมในการอ่านจึงหมายถึง ความยินดีและเต็มใจที่จะอ่านหรือฟัง เรื่องจากหนังสือ (สวัสดี เรื่องพิเศษ 2530 : 31) วัยเด็กเป็นวัยที่เหมาะสมที่สุดในการอ่านและปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน การเตรียมความพร้อมในการอ่านให้แก่เด็ก นอกเหนือจากการมีหนังสือดีมีคุณค่าสำหรับเด็กแล้ว พ่อแม่ก็มีส่วนช่วยในการเตรียมความพร้อมด้านการอ่านให้กับลูกได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ (เดือนใจ ดันงามตรง 2530 : 912) ได้แก่

- การพูดคุยกับเด็ก เด็กจะเรียนรู้จากคำพูดต่าง ๆ ของพ่อแม่ การที่พ่อแม่พูดกับลูกมากเท่าไร ลูกก็ยิ่งเรียนรู้มากขึ้นเท่านั้น และ เด็กพยายามแสดงถึงความรู้ที่ได้รับโดยการพูดกับพ่อแม่ ลักษณะ เช่นนี้ถือว่าเป็นบันไดขั้นแรกของการอ่าน

- อ่านหนังสือให้ลูกฟัง เป็นวิธีการที่ช่วยเสริมสร้างทัศนคติที่ดีของเด็กต่อการอ่าน และช่วยให้เด็กชอบหนังสือทุกชนิด

- บ่อยๆ ให้เด็กอ่านตามลำพัง ตามธรรมชาติของเด็กทุกคนต้องการอ่านหนังสืออันขั้นแรก เด็กจะเริ่มพลิกเปิดอ่านหนังสือก่อน ต่อมาจึงเริ่มฝึกดูและอ่านภาพ หรือท่องจำสิ่งที่เคยรู้มาก่อนพร้อมกับพลิกหน้าหนังสือไปด้วย สิ่งเหล่านี้เป็นการฝึกที่ดี และพฤติกรรมกรรมการอ่านของเด็กเช่นนี้ก็ควรได้รับการสนับสนุนจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง

ลักษณะที่ดีของหนังสือสำหรับเด็กวัยก่อนเรียน

หนังสือที่ดีสำหรับเด็ก เป็นหนังสือที่เด็กอ่านได้ด้วยความเพลิดเพลิน สนุกสนานโดยไม่มีการบังคับให้อ่าน มีเนื้อหาสาระที่ตรงกับความสนใจ มีการจัดทำรูปเล่มหนังสือสวยงาม อวบ สาณะเสน (2515 : 39) กล่าวถึงความสำคัญของการทำหนังสือสำหรับเด็กว่า เด็กในวัยเริ่มต้นรับความรู้สึกและสิ่งแวดล้อมได้รวดเร็ว ความรู้ที่ได้รับเมื่อเล็ก ๆ นั้นประทับใจและติดตัวไปจนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ ความงามในการทำหนังสือนั้นมีความสำคัญมาก เพราะ เป็นการเริ่มต้นที่จะทำให้เด็กรู้จักวิชาสุนทรียศาสตร์ ให้ความงามเข้าไปในจิตใจเมื่อยังเป็นเด็กอยู่ การ

หาหนังสือสำหรับเด็กเป็นวิธีที่ดีที่สุดที่จะแทรกเรื่องความงามเข้าไป เริ่มตั้งแต่ปกหนังสือ การวางรูปเรื่อง ภาพประกอบ ตลอดจนเทคนิคการพิมพ์ที่ประณีต เรียบร้อย การที่หยิบยื่นความงามให้แก่เด็กในวัยเริ่มต้นก็เพื่อว่าเมื่อเด็กเติบโตขึ้นจะได้อรรถาธิบายความงามและใช้ชีวิตในทางที่ถูกต้อง

ลักษณะที่ดีของหนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน แยกพิจารณาเป็นส่วน ๆ ได้ดังนี้

1. รูปเล่ม ประกอบด้วย

1.1 ขนาดของหนังสือ เป็นลักษณะที่สังเกตได้ว่าเป็นใหญ่หรือเล็ก หนังสือที่พับจากกระดาษพิมพ์แผ่นเดียวกันโดยไม่ตัดแยกออกจากกันเราเรียกว่า กนก (Signature) หนึ่งแต่เดิมปกติเราพบได้ขนาด 8 หน้าหรือ 16 หน้าต่อกนก จึงเรียกกันว่ายกหนึ่ง ยกหนึ่งอาจมี 8 หน้า 16 หน้า หรือ 32 หน้า โดยทั่วไปขนาดของหนังสือจะมีความแตกต่างกันแม้จะเรียกว่าเป็นหนังสือขนาด 8 หน้ายกเหมือนกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนาดของกระดาษแผ่นใหญ่ที่นำมาใช้พิมพ์ ซึ่งมีอยู่ 2 ขนาด ได้แก่ กระดาษขนาด 31x43 นิ้ว และขนาด 24x35 นิ้ว คือถ้าเป็นหนังสือ 8 หน้ายกที่พิมพ์จากกระดาษขนาด 31x43 นิ้วจะได้หนังสือ 8 หน้ายกขนาด 7 1/2 x 10 1/4 นิ้ว และหนังสือ 16 หน้ายกขนาด 5 x 7 1/4 นิ้ว กระดาษขนาด 24x35 นิ้วจะได้หนังสือ 8 หน้ายก ขนาด 6 x 8 1/2 นิ้ว (ภาธร สติรกุล 2523 : 322) และกระดาษขนาด 24x35 นิ้วนำมาตัดให้เป็นกระดาษขนาดมาตรฐาน (ISO) ได้แก่ขนาด A4 (8 1/2 x 11 3/4 นิ้ว) และขนาด A5 (5 3/4 x 8 1/4 นิ้ว) ซึ่งมีขนาดของหนังสือไม่ตรงกับกระดาษขนาดมาตรฐาน 31x43 นิ้ว (ศิริพงษ์ พยอมแย้ม 2530 : 66)

ขนาดของหนังสือที่เหมาะสมกับเด็กเล็กควรมีขนาดกะทัดรัด ไม่เล็กหรือใหญ่จนเกินไปเพราะเด็กวัยนี้มักกลัวเนื้อและนิ้วมือยังไม่แข็งแรงพอที่จะจับสิ่งของเล็ก ๆ ได้ถนัด (ณรงค์ ทองปาน 2526 : 76)

1.2 ลักษณะของรูปเล่ม หนังสือโดยทั่วไปมีรูปเล่มเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า คือมีส่วนกว้าง ส่วนยาว (ภาธร สติรกุล 2515 : 146) โดยใช้สูตรที่เป็นสัดส่วน 4 : 3 เช่น ขนาด 8x6 นิ้ว, 4x3 นิ้ว, 10x7.5 นิ้ว เป็นต้น

หรืออาจใช้สัดส่วนทอง (Golden Form) คือรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าซึ่งมีด้านยาวและด้านสั้นเป็นอัตราส่วนประมาณ 1 : 0.62 ซึ่งถือว่าเป็นอัตราส่วนที่สมดุลที่สุดและสวยงามที่สุด (ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ 2527 : 141) ลักษณะรูปเล่มของหนังสือสำหรับเด็กไม่จำเป็นต้องเป็นสี่เหลี่ยมแนวตั้ง (upright) หรือแนวนอน (oblong) เสมอไป อาจเป็นหนังสือที่มีรูปร่างแปลกออกไป เช่น เป็นรูปวงกลมหรือรูปต่าง ๆ โดยวิธีตัดเล่ม เรียกว่า die cut (ก๊อธ สติกรกุล 2515 : 146)

1.3 ปก ปกหนังสือทำหน้าที่รักษาตัวเล่ม และบอกรายละเอียดเกี่ยวกับหนังสือ แสงอรุณ รัตกสิกร (2515 : 44) ให้ความเห็นว่าในการออกแบบหน้าปกหนังสือสำหรับเด็กจะต้องมีแนวทางที่แน่นอนว่าต้องการทำอะไรกับผู้ซื้อ โดยเฉพาะเด็กที่จะอ่าน จะดู หน้าปกหนังสือสำหรับเด็กจะต้องดึงดูดใจเด็ก เด็กชอบปกที่สวยงาม ปกมัน ๆ เช่น อापพลาสติก หรืออापน้ำมันมากกว่าปกที่พิมพ์สีแล้วไม่อापน้ำมันหรือพลาสติก

1.4 จำนวนหน้า ตามธรรมชาติของเด็กวัย 3-5 ขวบ เด็กไม่อดทนอยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งนานเกินสิบ เพราะเด็กเบื่อง่าย ชอบความเคลื่อนไหว (กุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ 2522 : 14) เด็กมีช่วงความสนใจประมาณ 5-10 นาที หนังสือสำหรับเด็กจึงควรมีจำนวนหน้าอยู่ระหว่าง 10-30 หน้า (กลุ่มจิตต์พลายเวช 2526 ข : 96)

1.5 การจัดวางหน้าหนังสือ ควรปล่อยหน้ากระดาษว่างไว้ก่อนขึ้นเรื่อง เป็นเสมือนการปล่อยสมองของเด็กให้ว่างก่อนที่จะเริ่มรับเรื่อง การปล่อยกระดาษแต่ละหน้าในหนังสือให้ว่างมาก ๆ อาจจะทำหน้า ค่อนหน้า เป็นสิ่งควรกระทำ เพราะจะช่วยให้เด็กสามารถทำความเข้าใจและติดตามเรื่องได้รวดเร็วขึ้น และควรมีการเว้นเนื้อที่ด้านริมของหนังสือทั้งด้านในและด้านนอกให้ว่าง เพราะจะช่วยให้เด็กอ่านหนังสือด้วยความสบายตายิ่งขึ้น

1.6 ตัวหนังสือ ตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการของเด็ก การรับรู้ทางสายตา ของเด็กจะรับรู้สิ่งต่าง ๆ ในลักษณะรวม ๆ ไม่สนใจรายละเอียด ตัวหนังสือสำหรับเด็กเล็กจึงควรมีขนาดโต ขนาดของตัวหนังสือที่ใช้ในหนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนควรรีขนาด 40 หรือ 32 บอนต์ ซึ่งมีขนาด 7 หรือ 5

มิลลิเมตร (ณรงค์ ทองปาน 2526 : 67) ตัวพิมพ์หนังสือเป็นเส้นหนัก ชัดเจน เพราะเด็กยังอ่านหนังสือไม่คล่อง สีของตัวหนังสือควรตัดกับสีของพื้นถ้าสียั้งติดกัน มากก็ยิ่งทำให้เด็กเห็นถนัดตามากขึ้น ลักษณะของตัวอักษรต้องถูกต้อง ไม่ควรรใช้ ตัวประดัษฐ์ เพราะเด็กเล็กอาจอ่านไม่ออก และจะเป็นการให้ความคิดรวบยอด แก่เด็กในเรื่องลักษณะของตัวอักษรที่ไม่ถูกต้อง (กลุ่มจิตต์ พลายเวช 2526 ข : 30)

1.7 การเข้าปกและเย็บเล่ม ควรทนทาน แข็งแรง การเย็บ เล่มหนังสือ มีหลายวิธี เช่น เย็บอก หรือเย็บมุงหลังคา เย็บข้าง ทาสัน กาวหรือใสกาว เย็บกึ่งหรือเจาะรูร้อยลวด หรือร้อยพลาสติก ในบางประเทศ กำหนดให้ใช้เชือกเย็บหนังสือเด็ก ไม่ยอมให้ใช้ลวดเพราะลวดอาจเป็นอันตรายแก่ เด็กได้ แต่วิธีที่เหมาะสมสำหรับการเย็บเล่มหนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน คือ การเย็บเล่มหนังสือโดยทากาว เพราะหนังสือทากาวมีความทนทาน (ณรงค์ ทองปาน 2526 : 65) กาวที่ใช้ในการทำเล่มหนังสือมี 2 ชนิด (ศิริพงศ พยอมแย้ม 2530 : 115) ได้แก่

1. กาวร้อน (Hot glue) ซึ่งเมื่อทากาวเสร็จแล้ว จำเป็นต้องอบด้วยความร้อน

2. กาวเย็น (Cold glue) มีลักษณะเป็นกาวลาเท็กซ์ ไม่ต้องอบด้วยความร้อนก็สามารถใช้ได้

1.8 วัสดุที่ใช้ทำหนังสือ วัสดุที่ใช้ทำหนังสือมีหลายประเภทได้แก่ - กระดาษ กระดาษที่ใช้ในการผลิตหนังสือมีหลายชนิด ได้แก่ กระดาษบุรุษนิเทศกรรมดา (บุรุษธรรมดา) และผิวมัน (บุรุษมัน) กระดาษ ปอนด์ซึ่งมีราคาแพงกว่ากระดาษบุรุษ และกระดาษอาร์ตที่มีราคาสูงกว่ากระดาษ ปอนด์ประมาณ 2-3 เท่า (วันชัย ศิริชนะ 2520 : 22) แต่กระดาษที่นำมาใช้ ผลิตหนังสือเด็กเล็กควรเป็นกระดาษที่มีคุณภาพดี เช่น กระดาษปอนด์ ซึ่งมีความ ทนและเหนียว เพราะเด็กเล็ก ๆ ใช้หนังสือในลักษณะหยิบฉวย เปิดอ่านหยาบ กว่าเด็กโต หนังสืออาจฉีกขาดได้ง่ายจึงต้องใช้หนังสือที่พิมพ์ด้วยกระดาษที่ทนทาน ได้มากกว่า

- ผ้า หนังสือที่ทำด้วยผ้ามีความทนทาน เพราะไม่ฉีกขาดง่าย และเมื่อสกปรกยังสามารถนำไปซักและรีดได้ แต่สิ่งที่ใช้กับหนังสือที่ทำด้วยผ้าจะต้อง เป็นสีที่ไม่เป็นอันตรายเมื่อเด็กอมเข้าปาก หนังสือประเภทนี้ของต่างประเทศผลิตได้มาตรฐานเวลาซื้อจะสังเกตเห็นได้จากหน้าแรกหรือหน้าสุดท้ายของหนังสือจะเขียนไว้ว่า Non-toxin and washable (เกษร เจริญรักษ์ 2529 : 28)

- พลาสติก หนังสือที่ทำด้วยพลาสติก เรียกว่า Bath book เพราะเด็ก ๆ สามารถนำลงอาบน้ำได้ (เกษร เจริญรักษ์ 2529 : 28) หนังสือประเภทนี้พรจันท์ จันทิมล เรียกว่า "หนังสือลอยน้ำ" ("ตู้หนังสือเด็ก คุณพรจันท์ จันทิมล" 2529 : 90) มีความทนทานและเมื่อสกปรกก็ซักล้างได้เช่นเดียวกับหนังสือที่ทำด้วยผ้า

1.9 ความถูกต้องในการพิมพ์ ต้องมีการพิสูจน์อักษรไม่ให้ผิดพลาด เพราะเด็กวัยนี้เป็นวัยที่กำลังจดจำ ถ้าจาสิ่งที่ผิดก็จะแก้ยาก

2. ภาพประกอบ โดยทั่วไปแล้ว ความสามารถด้านการอ่านของเด็กก่อนวัยเรียนยังมีน้อย เด็กชอบฟังและดูมากกว่าชอบอ่านเอง ภาพประกอบจึงจำเป็นมาก และภาพยังเหมาะในการที่จะเสริมสร้างประสบการณ์ขั้นแรกในการอ่านหนังสือสำหรับเด็กเล็กด้วย (Emmerson 1978 : 112) ภาพประกอบที่ดีในหนังสือสำหรับเด็ก ควรมีลักษณะดังนี้ (รัตพร ชิงธาดา 2531 : 44-45)

2.1 ควรเป็นภาพเขียนมากกว่าภาพถ่าย เพราะภาพเขียนผู้เขียนสามารถเขียนภาพประกอบเรื่องได้อย่างกว้างขวาง เก็บรายละเอียดและบางส่วนที่ต้องการได้ดีกว่าภาพถ่าย อีกทั้งภาพเขียนมีความสวยงามน่าสนใจ จินตนาการและอารมณ์ขันได้ดีกว่าภาพถ่ายอีกด้วย

2.2 ต้องสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง

2.3 เมื่อเด็กดูแล้วสามารถที่จะเข้าใจเนื้อเรื่องได้ดี

2.4 สามารถเล่าเรื่องในตัวของมันเอง

2.5 มีชีวิตชีวา มีความเคลื่อนไหวอยู่ในภาพ

2.6 ดูแล้วต้องให้ความรู้สึกก่อให้เกิดจินตนาการที่แปลกใหม่

2.7 ให้อารมณ์ขัน

2.8 ขนาดของภาพสำหรับเด็กเล็กควรรีใช้ภาพขนาด 3/5 ของ หน้ากระดาษตัวอักษร 1/4 ของหน้า

ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก นอกจากจะใช้ภาพวาดหรือภาพถ่าย แล้ว อาจใช้วัสดุอื่น ๆ มาประดิษฐ์แทนการวาดหรือถ่ายก็ได้ เช่น พับกระดาษ เป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ หรือใช้เศษผ้าตัดเป็นรูปต่าง ๆ บิดลงใบ หรือทำภาพเจาะให้ เคลื่อนไหวได้ก็เป็นสิ่งที่น่าสนใจสำหรับเด็กเล็ก ๆ (สุพิศรา ชุ่มเกตุ 2522 : 3)

3. เนื้อเรื่อง หนังสือสำหรับเด็ก ควรสนุกและง่าย มีโครงเรื่อง ไม่ซับซ้อน มีแนวคิดเอกที่เด่นซึ่งเด็กสามารถเข้าใจได้ ตัวละครอยู่ในวัยที่ใกล้เคียงกับผู้อ่าน (รัฐจวน อินทรภาแหง 2517 : 77) เช่น เรื่อง แก่นกล้วย ของ วิภา ศิริสวัสดิ์ (2527) ที่กล่าวถึงเด็กชายแก่น อายุประมาณ 4-5 ขวบเป็นเด็กเกียจคร้าน รักสนุกและชอบทำตัวสกปรกอยู่เสมอ ตอนจบของเรื่อง แก่นได้เปลี่ยนใจประพฤติตนเป็นเด็กรักความสะอาด และช่วยเหลือเพื่อนฝูงเป็นอย่างดี

คุณ รัฐจวน อินทรภาแหง (2517 : 13) ได้ประมวลความสนใจในการอ่านของเด็กเล็กจากที่มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับความสนใจในการอ่านของเด็กเล็กไว้ ดังนี้ เด็กอายุ 2-4 ขวบจะสนใจตนเองและเด็กวัยเดียวกัน ชอบสัตว์โดยเฉพาะเด็กที่มีสัตว์เลี้ยงของตนเอง อายุ 4-6 ขวบเริ่มมีความคิดคำนึง จิตนาการมากขึ้น ชอบเรื่องนางฟ้า-เทวดา นิทาน นิยาย ต่าง ๆ สนใจอยากรู้ อยากเห็นเกี่ยวกับธรรมชาติของคน สัตว์ ต้นไม้ สนใจเรื่องเกี่ยวกับชีวิตและสิ่งแวดล้อม

วิริยะ สิริสิงห (2524 : 14-22) กล่าวว่าหนังสือที่เด็กชอบนั้น เมื่อพิจารณาเนื้อเรื่องแล้วจะพบว่ามีลักษณะดังต่อไปนี้

1. เป็นเรื่องที่สิ่งเล็กสามารถชนะสิ่งใหญ่ได้
2. เป็นเรื่องที่แสดงความเจ้าเล่ห์เพทุบาย กลั่นแกล้งแล้วพ่ายตนเอง
3. เป็นเรื่องเกี่ยวกับความน่ารักของสิ่งที่เด็กรู้จัก เช่น สัตว์เลี้ยงต่าง ๆ
4. เรื่องตลกต่าง ๆ

5. เรื่องการทนายอะไรเอ๋ย อะไรหนอ
6. เรื่องจินตนาการที่สนุกสนานเหลือเชื่อ
7. เรื่องที่ไอ้เซวี่ ความเฉลียวฉลาดในการแก้ปัญหา
8. เรื่องที่เสริมสร้างลักษณะนิสัย
9. เรื่องลึกลับ แต่ต้องไม่ซับซ้อนมากนัก
10. หนังสือการ์ตูน

4. ภาษา การใช้ภาษาในหนังสือสำหรับเด็กควรเป็นภาษาที่เด็กเล็กทั่วไปสามารถเข้าใจได้ ภาษาที่ใช้ในหนังสือสำหรับเด็ก ได้แก่ คำ และ สำนวนภาษา ควรมีลักษณะดังนี้ (กลุ่มจิตต์ ปลายเวช 2526 ข : 43)

4.1 คำ

- 1) เป็นคำที่มีความหมายใกล้ตัวเด็กที่เด็กรู้จักและใช้เป็นประจำ เช่น พ่อ แม่ กิน นอน
- 2) เมื่อนำคำใหม่มาใช้ ควรช้าบ่อย ๆ เพื่อให้เด็กจดจำได้เร็วขึ้น
- 3) ควรเป็นคำสุภาพ
- 4) หลีกเลี่ยงคำศัพท์ยากที่เด็กไม่เข้าใจ
- 5) ไม่ควรใช้คำแสลง แม้ว่าจะอยู่ในความนิยมของเด็ก เพราะคำประเภทนี้จะอยู่ในความนิยมเพียงชั่วคราว ไม่จำเป็นต้องส่งเสริม
- 6) ตัวสะกดการันต์ต้องถูกต้อง

4.2 สำนวนภาษา

- 1) สำนวนภาษาง่าย ชัดเจนและตรงไปตรงมา
- 2) สำนวนภาษาดีกระทัดรัด สละสลวย
- 3) ภาษาซ้ำ ๆ กัน เพื่อช่วยให้เด็กเข้าใจความหมายได้รวดเร็วขึ้น เช่น "ฉันมีพ่อ ฉันมีแม่ ฉันมีพ่อแม่"
- 4) ภาษาที่สอดคล้องกัน มีจังหวะคล้ายเสียงดนตรี เพื่อให้เด็กอ่านเพลินสนุกและจดจำได้แม่นยำ
- 5) ภาษาต้องตรงกับลักษณะของตัวละครในเรื่อง เช่น เด็กในชนบทย่อมมีภาษาพูดที่แตกต่างจากเด็กในกรุง เช่น จ๊ะ - คะ

6) ภาษาที่เป็นกันเองกับเด็ก เพื่อเด็กจะได้ไม่รู้สึกว่าเป็นการสอนหรือเป็นแบบเรียน

7) ภาษาที่บางครั้งไม่มีความหมายและไร้สาระ แต่เสียงของคำชวนให้เด็กรู้สึกสนุกสนาน ขบขัน พบมากในบทกลอนกล่อมเด็ก เช่น จักรจี จักรเจ้า

กล่าวโดยสรุป หนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนที่ดีควรมีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวเด็ก และอยู่ในความสนใจของเด็ก ใช้คำง่าย ๆ ประโยคไม่ซับซ้อน สอดแทรกคำสอนที่ดีให้เด็กจดจำไปประพฤติปฏิบัติ ตัวอักษรมีขนาดใหญ่ผู้อ่านได้ชัดเจน ภาพประกอบสวยงาม ขนาดรูปเล่มควรมีขนาดที่เหมาะสมไม่เล็กหรือใหญ่จนเกินไป ชักชวนให้เด็กสนใจอยากดูและอยากอ่าน

หนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนในประเทศไทย

หนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนในประเทศไทยโดยตรงนั้นเพิ่งได้มีการจัดทำเมื่อประมาณ 70 ปีมานี้ ในอดีตหนังสือสำหรับเด็กส่วนใหญ่มักเป็นหนังสือสำหรับเด็กโต และเป็นหนังสือแบบเรียน จินตตามณี ของพระโหราธิบดีถือว่าเป็นแบบเรียนเล่มแรกของไทย ซึ่งใช้กันมาตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ต่อมา มีการจัดทำแบบเรียน แบบสอนอ่าน และหนังสืออ่านประกอบอื่น ๆ เพิ่มขึ้นอีกหลายเล่ม ในระหว่างปี พ.ศ. 2455-2464 หนังสือสำหรับเด็กที่แท้จริงของไทยก็เกิดขึ้น เป็นหนังสือชุดที่กรมราชบัณฑิต (ซึ่งต่อมาเปลี่ยนเป็นกรมตำรา) จัดพิมพ์ขึ้น ส่วนมากเป็นเรื่องแปล ได้แก่ เรื่อง นายแยกผู้ขำขำ เด็กที่เมืองจีน เด็กที่เมืองญี่ปุ่น ฉันอยากเป็นกะลาสี แอฟริกาใต้ ความพลิกผันของรูปเท้านกอินทรี และเรื่อง บกัณณะประวัติการคนกับเรือ สาเหตุที่กรมราชบัณฑิตจัดพิมพ์หนังสือสำหรับเด็กขึ้นนั้น มีข้อความแจ้งอยู่ในปกหลังสำหรับหนังสือเด็กที่จัดพิมพ์ขึ้นว่า

ด้วยเด็ก ๆ ในสมัยนี้ เมื่อเรียนหนังสือ เช่น แบบเรียนเร็ว มุลบทบรรพกิจ หรือประถม ก.กา มากับครูแล้ว ก็ไม่มีหนังสือ

อะไรจะอ่านเล่นโดยลำพังตนเองให้เพลิดเพลินได้ จะหันหน้า
ไปทางไหนก็พบแต่แบบเรียน และเป็นหนังสือที่ข้อความไม่
เหมาะหรือยุ่งยากเกินไปทั้งนั้น หนังสือเช่นนี้ถึงจะซื้อหามาให้
เด็กอ่าน โดยมากเด็กก็จำใจต้องอ่านไปอย่างนกแก้วพูดภาษา
คน ไม่เป็นประโยชน์แก่การที่จะเพาะนิสัยใจคอเท่าใดนัก
เมื่อกรมราชบัณฑิตเห็นเป็นการบกพร่องอยู่เช่นนี้ จึงได้คิดหา
หนังสือขึ้นชุดหนึ่ง ทำเป็นเล่มเล็ก ๆ พิมพ์ด้วยอักษรโต ๆ มี
รูปวาดด้วยเรื่องง่าย ๆ และใช้ถ้อยคำอย่างจะมีให้เด็กรู้สึก
เบื่อหน่าย... (ภคณา สันไชย และรัตนา ฤชาภักดิ์
2520 : 94)

ใน พ.ศ. 2463 พระเจ้าบรมวงศ์เธอ สมเด็จพระยา
ดำรงราชานุภาพ ซึ่งขณะทรงบริหาร หอพระสมุดวชิรญาณ ได้ขอให้กระทรวง
ศึกษาธิการรวบรวมบทกลอนที่ใช้ขับกล่อมเด็กในมณฑลต่าง ๆ จัดพิมพ์เป็นเล่มขึ้นเรียกว่า
บทกลอนกล่อมเด็ก พิมพ์ครั้งแรกใน พ.ศ. 2463 ซึ่งนับว่าเป็นหนังสือสำหรับเด็ก
ก่อนวัยเรียนเล่มแรกของไทย แบ่งบทกลอนออกเป็น 3 ประเภท คือ บทเห่เด็ก
บทปลอบเด็ก และบทเด็กเล่น (กลุ่มจิตต์ พลายเวช 2512 : 81)

บทกลอนกล่อมเด็กซึ่งสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพทรงรวบรวม
เป็นบทกลอนสั้น ๆ ง่าย ๆ ใช้คำซ้ำ ๆ และคล้องจองกัน เป็นภาษาไทยแท้แบบชาว
บ้าน ฟังเข้าใจง่าย ๆ ไม่มีศัพท์ยาก ฟังดูก็คล้าย ๆ เป็นการพูดไปเรื่อย ๆ ไม่มี
ลักษณะบังคับเหมือนโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอนอื่น ๆ (กลุ่มจิตต์ พลายเวช
2512 : 81) นอกจากนั้นยังให้ความสนุกสนานขบขัน
ตัวอย่างบทกลอนกล่อมเด็ก

บทเห่เด็ก เช่น

เจ้าทองดีเอย แม่จะพดวีให้เจ้านอน

ทองดีเจ้าอย่าขี้อายนอน เกิดนะพ่อคุณเอย (หอพระสมุดวชิรญาณ

บทปลอบเด็ก เช่น

หัวล้าน ๆ โกงหัวใหม่ คักซี่ไก่ ไล่หัวล้าน (พอพระสมุทวารญาณ

2464 : 30)

บทเด็กเล่น เช่น

รี ๆ ข้าวสาร สองหนานข้าวเปลือก

เลือกทองใบลาน เก็บเบี้ยใต้ถุนร้าน พาลเอาคนข้างหลังไว้ (พอพระ
สมุทวารญาณ 2464 : 33)

พ.ศ. 2483 กระทรวงศึกษาธิการตั้งโรงเรียนอนุบาลขึ้น ได้ส่งครู
อนุบาลไปศึกษาวิชาอนุบาลจากประเทศญี่ปุ่น ครูอนุบาลเหล่านั้นได้ช่วยกันแต่ง
ตำราและหนังสือสำหรับเด็กขึ้นใช้ในโรงเรียนอนุบาลเพิ่มขึ้น (ฉวีวรรณ
คูหากินันท์ 2527 : 32)

ในปี พ.ศ. 2485 ม.ล.มานิจ ชุมสาย เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งเป็น
หัวหน้ากองการฝึกหัดครู ได้จัดทำหนังสือภาพเพื่อใช้สอนนักเรียนอนุบาลใน
โรงเรียนอนุบาลละอออุทิศ สอนให้เด็กได้เรียนรู้และเข้าใจในเรื่องคำและตัว
เลข ต่อมาคุณหญิงเบญจมา สแสงมะลิ ได้จัดทำหนังสือแนวที่ ม.ล.มานิจ ชุมสาย
ทำไว้แต่เดิม ได้แก่ หนังสือหัดอ่าน เล่ม 1,2,3 (พิมพ์ครั้งที่ 14, 2525) และ
เลขคณิตอนุบาล เล่ม 1,2,3 (2505, 2523) (กลุ่มมจิตรดี พลายเวช 2526 ข
: 18) นอกจากนี้ยังมีแบบเรียนภาษาไทยสำหรับเด็กชั้นประถมหลายเรื่องที่เป็น
หนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนได้ด้วย เพราะเป็นหนังสือที่มีภาพประกอบมากทั้ง
ภาพสีและข้อความตัวอักษรมีขนาดใหญ่ เขียนเว้นคำและทำเป็นบทสั้น ๆ ตัวอย่าง
หนังสือสำหรับเด็กอนุบาลในระยะเริ่มแรก (สุณีย์ อัดศาสตร์ 2526 : 61)

หนังสือเรื่อง นกนางเขน ของ หลวงกীরดิวิทยไพฑูรย์ (ก่ กীরดิวิทยไพฑูรย์)
และอร่าม สัทธบุตร จัดพิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2483 กล่าวถึงความรัก ความเอ็น
ดู และความน่าสงสารของครอบครัวนกนางเขน ซึ่งมี พ่อ แม่ ลูก 4 ตัว คือ นม
นิด น้อย น้อย มีความสัมพันธ์ต่อกัน ต้องเผชิญชีวิต ร่วมกันต่อสู้เพื่อความปลอดภัย

ภักย์ของตน หนังสือเรื่องนี้ฉบับพิมพ์ พ.ศ. 2524 ได้รับความคัดเลือกเป็นหนังสือสำหรับเด็กในโครงการสร้างสวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

หนังสือบันไดก้าวหน้า ของหลวงกীরติวิทยพาร (ก่ กীরติวิทยพาร) พิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2486 หนังสือชุดนี้มี 4 เล่มคือ เล่ม 1 ไปโรงเรียน กล่าวถึงชีวิตวัยเรียนของเด็ก และความเป็นอยู่ของเด็กในโรงเรียน รวมทั้งความเป็นอยู่ทางบ้าน ความรู้ทั่วไปทางธรรมชาติและสังคม เล่ม 2 เที่ยวรถไฟตอนต้นทาง กล่าวถึงในระหว่างปิดภาคเรียน เรือและปัญหา เป็นตัวละครสำคัญได้เดินทางไปหาลุง ป้า และลูกสาวที่อยู่ต่างจังหวัดทางรถไฟ ทำให้รู้จักการ์ดรถ ผ่านสถานีต่าง ๆ เห็นภูมิประเทศแปลก ๆ เล่ม 3 ที่ไร่ลุง เนื้อเรื่องต่อจาก เล่ม 2 เด็ก ๆ ไปพักผ่อนในชนบท และเล่ม 4 เที่ยวรถไฟตอนปลายทาง เป็นเล่มสุดท้ายของชุดบันไดก้าวหน้า เด็ก ๆ ได้รับความรู้ ประสบการณ์ทางภาษา สังคมและธรรมชาติศึกษา

หนังสือเรื่อง แมวสีสวาด ของ หลวงกীরติวิทยพาร (ก่ กীরติวิทยพาร) พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2486 มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับเด็กหญิงชาย 2 คน เลี้ยงแมวซึ่งได้รับเป็นของขวัญวันเกิด จนกระทั่งได้รับรางวัลในการประกวดสัตว์

แบบสอนอ่านภาษาไทย ชุด สุดา-คาวี ของอภัย จันทวัฒน์ เป็นแบบสอนอ่านอย่างง่าย ๆ ตัดแปลงมาจากต้นฉบับเดิม ชุด Janet and John ของนิวซีแลนด์ พิมพ์ครั้งแรกในปี 2494 ในโครงการปรับปรุงส่งเสริมการศึกษาจะเข็งเทรา แบบสอนอ่านชุดนี้มี 4 เล่ม คือ มาตุอะไร ไปเล่นด้วยกัน ออกไปข้างนอก และ ฉันออกจากบ้าน มีตัวละคร 2 ตัวคือ สุดากับคาวี เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทั่ว ๆ ไปที่เด็กรู้จัก เช่น สัตว์เลี้ยง ของเล่นต่าง ๆ ตัวอักษรมีขนาดใหญ่ เขียนเว้นคำเป็นประโยคสั้น ๆ มีภาพสีประกอบทุกหน้า

หนังสือสอนอ่านมาตรฐาน เล่ม 1 เล่ม 2 ของ ยง อิงคเวทย์ เรียบเรียง พิมพ์ครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ. 2495 หนังสือชุดนี้กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดพิมพ์ขึ้นสำหรับสอนหนังสือไทยแก่เด็กเริ่มเรียนภาษาไทย คือสอนคำทั้งคำ แทนที่จะสอนสะกดทีละตัว คำที่นำมาใช้เป็นคำที่ใช้ในชีวิตประจำวัน และส่วนมาก เป็นคำง่าย ๆ เรียกว่าคำมาตรฐาน ส่วนเนื้อเรื่องในบทอ่านก็ใช้คำเหล่านี้ซ้ำ ๆ กัน ผู้กเป็นนิทานคาถาลอน บทเพลงและอื่น ๆ ในเล่มมีภาพสีสวยงาม ดึงดูดความสนใจของเด็กได้ดีมาก ขนาดของตัวอักษรใหญ่ อ่านตลอดเล่ม

แบบสอนอ่านภาษาไทย ตอนที่ 1 เรื่อง เราช่วยกัน และตอนที่ 2 เรื่อง เราขยันเรียน ของ ก่อ สวัสดิพานิช พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2501 เป็นเรื่องเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยง การช่วยพ่อแม่ทำงานบ้านง่าย ๆ การเล่าเรียนหนังสือในโรงเรียน ตัวละคร มีพ่อ แม่ มานะ ธิดา และสัตว์เลี้ยงต่าง ๆ ใช้ตัวอักษรขนาดใหญ่ มีภาพประกอบทุกหน้า

ในระหว่าง พ.ศ. 2491-2513 เป็นยุคก้าวเดินของหนังสือสำหรับเด็ก มีการจัดทำหนังสือสำหรับเด็กอย่างจริงจัง องค์การค้าของคุรุสภาเป็นหน่วยงานหนึ่งของคุรุสภา สังกัดอยู่ในกระทรวงศึกษาธิการ ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2493 เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการผลิตหนังสือเด็กเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน (กลุ่มจิตต์ พลายเวช 2526 ก : 21) พ.ศ. 2511 กรมวิชาการได้จัดนิทรรศการหนังสือสำหรับเด็กขึ้นที่ร้านดารารักษ์ต์ บริเวณท้องฟ้าจำลอง เอกมัย กรุงเทพฯ มีหนังสืออ่านทั่วไปที่เหมาะสมกับเด็กก่อนวัยเรียนหลายเรื่อง (กรมวิชาการ 2511 : 1-6) เช่น

กรองแก้ว (นามแฝง). กระรอกสาวเลือกคู่. พระนคร :

องค์การค้าของคุรุสภา, 2510.

จรรยา วงศ์สายพันธ์. ยายกะตา. พระนคร: กรมวิชาการ, 2508

มณี เกตุรายนาค. ตั้งแต่เข้าประตู. พระนคร: โรงเรียนสมถวิล,

มปป.

_____ . เบ็ดกริยาดี . พระนคร : โรงเรียนสมถวิล , มปป .

_____ . รัก บุษบา เทอดทูน . พระนคร : โรงเรียน
สมถวิล , มปป .

หนังสือสำหรับเด็กได้รับการสนับสนุนทั้งจากหน่วยงานภาคเอกชนและรัฐบาลหลายแห่ง โดยได้ร่วมกันจัดประกวดหนังสือที่ดีสำหรับเด็ก เพื่อพัฒนาหนังสือของไทยให้เจริญก้าวหน้าและแพร่หลาย งานส่งเสริมหนังสือสำหรับเด็กนั้นมีมาตั้งแต่ พ.ศ. 2467 ในรูปการประกวดชิงรางวัล บปรากฏว่า ผู้ที่ได้รับรางวัลที่ 1 ได้แก่ ทองอยู่ ชุณหศิริ ชนะเลิศเรียงความเรื่อง "พระเกียรติคุณแห่งพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 5" (หทัย ดันหยง 2529 : 300)

ลักษณะของการประกวดหนังสือในประเทศไทย จำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ คือการประกวด หนังสือสำหรับเด็กที่พิมพ์เป็นเล่มออกเผยแพร่แล้ว และการแต่งประกวด หรือได้รับรางวัลแล้วนำมาพิมพ์เผยแพร่ในภายหลัง (ชุดิมาสัจจามันท์ 2529 : 85) งานประกวดหนังสือสำหรับเด็กในประเทศไทยที่จัดประจำทุกปี และมีการประกวดหนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน ได้แก่ การประกวดหนังสือประจำปี ในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ของคณะกรรมการพัฒนาหนังสือซึ่งเป็นหนึ่งในคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ จัดขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2515 อันเป็นปีหนังสือสากล ในการจัดประกวดครั้งแรกนั้นแบ่งหนังสือออกเป็น 4 ประเภท คือ หนังสือสารคดี หนังสือสำหรับเด็ก นวนิยาย - กวีนิพนธ์ และหนังสือประเภทสวยงาม ต่อมาในปี พ.ศ. 2516 ได้แบ่งประเภทหนังสือสำหรับเด็กเป็น 2 ระดับ คือ หนังสือสำหรับเด็กระดับเริ่มอ่าน และระดับเด็กโต และต่อมา พ.ศ. 2519 รางวัลหนังสือสำหรับเด็กแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับเด็กเริ่มอ่าน (3-6 ขวบ) ต่อมาพ.ศ. 2524 ได้เปลี่ยนช่วงอายุของเด็กระดับนี้เป็น 3-5 ขวบ ระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น (6-11 ขวบ) และระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย (11-14 ขวบ)

จากการประกวดหนังสือสำหรับเด็กเริ่มอ่าน ในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ตั้งแต่ พ.ศ. 2516-2530 เป็นต้นมา มีหนังสือสำหรับเด็กเริ่มอ่านได้รับ

รางวัลดีเด่น 11 เรื่อง และรางวัลชมเชย 34 เรื่อง ในปี พ.ศ. 2518, 2523, 2524 และ 2530 ไม่มีหนังสือชื่อใดได้รับรางวัลดีเด่น ส่วนในปี พ.ศ. 2516 และ 2519 ไม่มีหนังสือรางวัลชมเชย นอกจากนี้หนังสือที่ได้รับรางวัลชมเชยในแต่ละปียังมีจำนวนไม่เท่ากัน คือ พ.ศ. 2521-2523 และ พ.ศ. 2525-2529 มีปีละ 3 เรื่อง ส่วนในปี พ.ศ. 2524 มีหนังสือได้รับรางวัลชมเชยถึง 4 เรื่อง รวมระยะเวลาในการจัดประกวดหนังสือสำหรับเด็กระดับเริ่มอ่าน 15 ปีมีหนังสือสำหรับเด็กระดับเริ่มอ่านได้รับรางวัลรวมทั้งสิ้น 45 เรื่อง (ดูภาพผนวก ก, หน้า 86)